

YU ISSN 0027-8084

UDK 808.61./62

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКОХРВАТСКИ ЈЕЗИК

НАШ ЈЕЗИК

XXVIII/4—5

БЕОГРАД
1990.

Digitized by Google

НАШ ЈЕЗИК

Књига XXVIII (нова серија)

Св. 4—5 (1990)

САДРЖАЈ

Став САНУ о језику (уз расправу о језичким одредбама у уставу СР Хрватске)	197
Рад на осавремењавању наше правописне норме (МИТАР ПЕШИКАН)	200
Прилог дискусији о описним и односним придевима у српскохрватском језику (ИРЕНА ГРИЦКАТ)	214
Обликовање вокатива једине именичке I дефлекције у књижевним текстовима XX века (ВЛАДИМИР П. ГУДКОВ)	224
О нужности студиознијег приступа проучавању пасивних конструкција с трним партиципима (ВЛАДИМИР П. ГУДКОВ)	241
Један нарочити тип напоредних конструкција с придевским односним реченицама (ЉУБОМИР ПОПОВИЋ)	246
Фонолошка структура риме и неки аспекти њене реализације у поезији Десанке Максимовић (МИЛОСАВ Ж. ЧАРКИЋ)	262
Рјечници језика писаца — велики задатак наше лексикографије (МИЛОРАД ДЕШИЋ)	288
Симетрија и асиметрија у антонимским релацијама (ДАНКО ШИПКА)	295
Из историје српскохрватског израза (ДРАГАНА МРШЕВИЋ-РАДОВИЋ)	302
Још једном о творбеном статусу именица <i>баснодром</i> , <i>ракетодром</i> (ГАЛИНА ТИРТОВА)	309
Регистар	313
Садржај XXVIII књиге <i>Нашег језика</i>	330

СТАВ САНУ О ЈЕЗИКУ

(уз расправу о језичким одредбама у уставу СР Хрватске)

Поводом расправе о одредби устава СР Хрватске која Србима у Хрватској негира основна људска права одређујући да је у Хрватској у јавној употреби само „хрватски књижевни језик“, Српска академија наука и уметности формулисала је своја начелна становишта о правима делова југословенских народа који чине мањи део становништва у републици у којој живе. Академија констатује да се тим огранцима народа морају признати права на слободну употребу свог језика и његових изражајних средстава и да им се не може наметати национално име језика већинског народа.

Поводом измена и допуна Устава СР Хрватске, а које се односе на језик, на иницијативу Одељења за језик и књижевност САНУ, на Скупштини САНУ 25. V 1989. усвојено је следеће саопштење:

У време када се о језику српском или хрватском и о његовом имену у неким нашим срединама поново воде живе расправе, па и огорчене полемике, и када се настоји да се одређена гледања на та питања законским и уставним одлукама озваниче и устале на дуги рок, а можда и трајно, Српска академија наука и уметности сматра својом дужношћу о коју не сме да се оглуши да у тој преважној ствари обзнани своја становишта. Та су становишта следећа:

1. Право свакога човека на свој језик и његову слободну употребу и на своје писмо једно је од основних људских права. У Југославији је на истински демократски начин то право зајемчено свим њеним народима, а исто тако и народностима, односно деловима народа чија је већина у некој другој држави. То право се на једнак начин мора зајемчити и оним деловима југословенских народа који представљају мањи део у републици у којој живе.

2. И тим деловима југословенских народа, односно народним огранцима, мора се осигурати могућност да слободно употребљавају језик својих сународника и других истојезичких народа у свем

богатству и разноликости његовог књижевног израза, као и могућност слободног избора његових књижевно признатих изражајних средстава. Као што југословенски Албанци, Мађари, Италијани и друге народности слободно употребљавају онакав језик какав и њихови сународници у другим државама, такво право се мора осигурати и Србима у СР Хрватској и Хрватима у СР Србији и свим осталим мањинским огранцима у односу на њихове сународнике у другим републикама, као и на друге истојезичке народе. Ни правне норме ни интервенције језичких редактора или наставника не смеју ничим ограничавати то право.

3. У школи и просвети право ученика и свих других на свој језик значи и обавезу друштва да им се у настави и у школским и општеобразовним приручницима пружају научна и стручна обавештења о битним одликама и изражајним средствима језика њихових сународника и других истојезичких народа, а исто тако да буду обавештени о свом праву на слободан избор и употребу тих изражајних средстава.

4. Као заједничко културно средство и тековина, наш је језик познат у свету и светској науци под двочланим именом, чије су саставнице „српски“ и „хрватски“, а то је сагласно с просторним досегом и с традиционалним основама нашег књижевног језика. Његово двочлавно име преовлађује и на нашем језичком простору, као и уопште у Југославији. Не би се смело нигде на нашем језичком простору оспоравати право људи да свој језик називају двочланим именом — српскохрватски, хрватски или српски, или пак са обрнутим редоследом саставница (хрватскосрпски, српски или хрватски). Поготово се нико не може обавезати да свој језик назива једночланим именом другог народа: Срби — хрватским или Хрвати — српским. Такво наметање представљало би кршење основних људских права и било би стварање услова за асимилацију и прекрштавање једнога народа од стране другог.

Ова начела незаобилазни су део основних људских права, и њих би морала поштовати како уставна и друга правна регулатива тако и практична језичка политика. Без њиховог пуног и доследног поштовања немогућно је градити и одржавати демократско друштво и чувати и неговати језик као заједничко добро, не претварајући га у извор трвења и средство злоупотребе.

Становиште САНУ биће достављено Сабору СР Хрватске.

Summary

THE ATTITUDE OF THE SERBIAN ACADEMY OF SCIENCE AND
ARTS TOWARDS LANGUAGE

(discussion about the article on language in the constitution of Croatia)

On the basis of the discussion about the article on language in the Croatian Constitution stating that only "Croatian standard language" is to be used in Croatia and thereby denying the elementary human rights of Serbs in Croatia, the Serbian Academy of Science and Arts have issued their viewpoint on the rights of the Yugoslav nations representing minority in the republic they reside. The Academy claim that these nations are to be given the right of the free usage of their languages and that the name "Croatian standard language" is not to be forced upon them.